

*Marianne Schlosser klasszika-filológus,
a Nemzetközi Teológiai Bizottság tagja,
a Bécsi Egyetem spirituális teológia professzora*

AZ EUCHARISZTIA SZEREPE NÉHÁNY MISZTIKUS ÉLETÉBEN

Különböző szerzőket mutatunk be Önöknek Nyugatról és Keletről, férfiakat és nőket egyaránt.

1. Rabban Jausep Hazzāyā (8. század)

A megbecsült lelkiatya, a misztikus Rabban Jausep Hazzāyā (azaz „József Mester, a Látó”) remeteként (egy ideig pedig apátként) élt Szíriában. Ránk maradt sok írása (levele) a lelki (spirituális) életről, köztük néhány rendkívül mély imádság is. A monasztikus lelkiség, amelyre nagy hatással voltak a korai sivatagi atyák, mint Evagrius és Makarius, Jausepnél olyan bensőségességgel párosul, amely már a középkori misztikát idézi.

A következő imádságban, amelyet egy szerzetes vagy remete imádkozhat az eucharisztikus ünnepen való részvétel előtt, Jausep mindenképpel *tisztulást* kér és szabadítást a bűn szolgaságából („az ellenség szorításából”). Ez a tisztulás az ember bensőjében történik: „rejtett lelkében”. Csak a tiszta szív (vö. Mt 5,8) látja meg Isten titkait. A misztérium (azaz a szakramentum) szemlélésére alkalmas igaz szemet a hit ad, ezért Jausep a hitet „Isten titkait látónak” nevezi. Ezt kéri, nem látomást. Az Eucharisztia misztériumát – ahogy a keleti liturgikus szövegekben gyakori – „borzongató” *titoknak* (görögül *phriktodestaton*, latin megfelelője: *tremendum*) nevezi. Jausep kiemeli, hogy az ember ebben a szentségben többet kap, nagyobb dologban részesül, mint a „szellemi lények”, vagyis az angyalok. A szentséget „izzó szénnek” nevezi, talán a Jakab-liturgiára utalva: „Az Úr áldjon meg bennünket [azaz a püspököt, illetve papot] és tegyen méltóvá, hogy az ujjak tiszta csipővasával megfogjuk

az izzó parazsat és a hívek szájába tegyük, tisztulására és megújulására léleknek és testnek, most és mindörökkön örökké.” A szentségi testet, a kenyér színét sok szövegben – így itt is – kapcsolatba hozzák azzal az izzó parázzsal, amely Izajás próféta ajkát megtisztította: „*amelyet az egyik szeráf csípővassal az oltárról vett*” (Iz 6,6). Újra meg újra felhangzik az imádságokban a megrendült ámulat: amit a *kerubok és szeráfok* nem érinthetnek, az megérinti az embereket. A tűz számított minden elem közül a legszemélyesebbnek, nemcsak fényt és meleget ad, hanem tisztító hatású (pl. megszabadít a rozsdától), és a gyógyászatban is alkalmazták. Mindenekelőtt azonban arra alkalmas az izzó parázs, hogy megmutassa e szentség kettős valóságát: a tűz a fa alakjában van, teljességgel átjárja a fát. Hasonlóképp Krisztus testének istenemberi valósága átjárja a szentségi jelet. – Jausep a szeretetet kéri, amely szintén az Úr ajándéka („*a te szeretetedben akarlak fogadni téged*”). Az Eucharisztia ünneplésében „szent csere” megy végbe, amelyet sokféleképpen írnak körül: az Úr „leszáll”, hogy felemelje az embert magához; a hívőt az Úr felveszi, ő maga válhat áldozati adománnyá Krisztussal. – Akinek ebben a szentségben „megnyilvánul” Krisztus szeretete, az „*megmámorosodik*” a *Lélekben*. Ez a kifejezés is számos egyházatyja szövegében megtalálható, méghozzá különböző liturgikus hagyományokban: Szíriában és Palesztinában, Milánóban, Olaszországban, Kappadókiában és Észak-Afrikában. Elsősorban a 23. zsoltár egyik verséhez nyúl vissza, amelyet a legkorábbi idők óta énekeltek áldozási énekként: ott esik szó a „*mámorító kehelyről*”, amelyet maga az Úr tölt meg. Míg a kenyér alakja a napi feltétlenül szükséges táplálékra utal („*a kenyér erőt kölcsönözzön*” az embernek: 104. zsoltár, 15), addig a bor az ünneplés örömet jelzi („*a szívét megborral vidíthassa*” uo.). Az Úr kelyhe a „*bűnök bocsánata*” fölötti örömet adja; ezt az ujjongó örömet nevezik gyakran „*józan mámor*nak”. Az ilyen ember élete megváltozik: a megtapasztalt szeretet képessé tesz a megfeszített Krisztus elszánt követésére („*tagjaimra akarom venni a keresztet*”). Jausep még egy gondolatot tesz hozzá: ha a szentség vétele hitben és szeretetben történik, akkor a hívő Mária képmásává válik, aki egészen Krisztus rendelkezésére bocsátotta önmagát mint templomot. Az imádság a mennyei beteljesedés örömteli kilátásával zárul: a dicsőítéssel, amelyet emberek és angyalok vég nélkül zengenek majd.

Krisztus áldozatának átalakító ereje:

*Most, midőn Szentlelked alászáll az égből misztériumaidra,
lélekben föl akarok emelkedni a földről az égbe.
Ebben a pillanatban midőn erőd a kenyérral elegyedik,
életem elegyedjék a Te Szentlelked életével.
Ebben az órában, amelyben a bor átváltozik és véreddé lesz,
részegüljön meg értelmem attól, hogy a Te szeretetteddel elegyedik.
Most, midőn bárányodat oltárodra helyezik és leölik,
tagjaimban minden bűn semmisüljön meg, romboltasson le, irtasson ki.
Ebben az órában, midőn testedet áldozatként bemutatják az Atyának,
legyek én is szent áldozati ajándék Neked és annak, aki Téged küldött.
Lelkem emelkedjék Hozzád a pap imájával együtt.
Szenteld föl kezeimet, hogy hordozzam (Tested) izzó parazsát!
Tiszta szívet teremts bennem;
a Te szent erőd lakozzék benne,
hogy lelkem megváltásodat lélegezze be Szentlelked erejében!*

*Szilárdítsd meg bennem a hitet, amely látóvá tesz titkaidra,
hogy a Te szemed szerint tekintsek áldozatodra, ne önmagam tekintetével.
Adj nekem szemet, hogy a Te szemeddel lássalak Téged én,
aki saját szememmel nem pillanthatlak meg.
Ne fedd fel előttem, Uram, amit befogadok,
hanem tégy méltóvá, hogy szemléljem és felismerjem,
ahogyan Simon, a halász, akit hitéért boldognak neveztl.
Félelmetesen hatalmas az, Uram, hogy az ajkakkal,
amelyek a mindennapi ételt és italt befogadják,
a Te testedet és véredet, életadó Krisztusunkat ehettjük és ihatjuk.
Nem az angyali szellemeknek adtad, Uram, amit én befogadok.
Kinyilatkoztattad előttem rejtőzködésedet a kenyérben és borban,
nyilatkoztasd ki szeretetted, ragyogtasd fel bennem gyöngéd-szerető
jóságodat,
hogy a Te szeretettedben fogadjam be testedet.*

*Én pedig, ó Uram, nyíltan, ahogy mondtad, tagjaimra teszem kereszted
pecsétjét,
Te pedig, Uram, a rejtekben jelölj meg engem kereszted igazságával.*

*Testi zsigereim helyett értelmem ölén lelkem benseje fogadjon Téged,
úgy foganj meg benne, mint a Szűz ölén.
Gondolataim a Te ételedből merítsenek erőt az Igazság cselekedeteihez.*

Forrás: HAZZĀYĀ, J., *Briefe über das geistliche Leben und verwandte Schriften. Ostsyrische Mystik des 8. Jahrhunderts* (bev. és ford. Bunge, G.), Trier 1982, 357–359.

2. Bingeni Szent Hildegárd (1098–1179)

Hildegárd művének, a *Scivias*nak a II. részében, melynek témája az egyház, található egy nagyon részletes látomás (II,6), amely az Eucharisztia ünneplésére és az áldozásra vonatkozik. Az első részben Hildegárd az egyház áldozataként látja az Eucharisziát: az egyház, amelyet az Atyaisten Krisztus menyasszonyául és társául rendelt, bemutatja az Atyának azt, amit maga is kapott és amiből létezése fakad, méghozzá vőlegénye életátadását. A „tüzes villámlás”, amely az oltárra lecsap és a mennybe ragadja a kenyér és bor adományt – „*ahogyan egy ember beszívja és kiengedi a levegőt*” – értelmezhető a Szentlélekként (vö. *Scivias* II,1). A kenyér és bor átváltoztatott adományaiban jelen van a megdicsőült Krisztus egész földi életével és szenvedésével. A második részben, amelyet itt nem idézünk, az Eucharisztia helyes fogadásáról van szó, és az ehhez feltétlenül szükséges diszpozícióról (hozzáállásról).

Scivias II,6: A Menyegzős ajándék

Azután pedig láttam, hogy az eddig szemlélt nőalak fényes ragyogásként villámsebesen előlépett az örök tanácsból – miközben Isten Fia a kereszten függött – és isteni hatalommal a Fiú elé vezetett. Elárasztotta őt a Fiúnak oldalából patakzó vér; és a mennyei Atya akarata boldog menyegzőben adta át a Fiúnak a menyasszonyt, aki drága menyegzős ajándékként kapta a Fiú testét és véré.

És hallottam, amint egy hang szólt a Fiúhoz a mennyből: „Fiam, ő legyen menyasszonyod népem helyreállítására! Ő legyen anyja népemnek. A lelkeknek ő adja az életet a Szellemből és vízből való megváltó újjászületés által.” Akkor a nőalak megerősödött, és ereje teljében ismételten odalépett egy oltárfélehez, amely most megjelent. Újra meg újra mély

tisztelettel tekintett menyegzős ajándékára, és alázattal felmutatta azt a mennyei Atyának és angyalainak. Akkor láttam, amint egy pap, szent öltözetben, az isteni titkok ünneplésére az oltárhoz lépett, és hirtelen fényes ragyogás áradt a mennyből. Angyalok követték, és a fény szétáradt az oltár körül. Ez így maradt, mígnem a szent áldozat befejeztével a pap eltávozott. Miután felolvasták a béke evangéliumát, és az átváltoztatáshoz előkészítették az oltáron az áldozati adományt, a pap a mindenható Isten dicséretét énekelte: „Sanctus, sanctus, sanctus Dominus, Deus Sabaoth!” és megkezdte a kimondhatatlan misztériumot. Ebben a pillanatban megnyílt az ég. Leírhatatlanul fényes és világos tüzes villám csapott le az áldozati adományokra, és egészen átjárta azokat dicsőségével, amint a nap beragyogja a tárgyakat, amelyekre sugárzik és amelyeken átfénylik. A villámló ragyogás pedig láthatatlan magasságokba ragadta az áldozati adományt, fel egészen a menny belsejébe, majd újra leeresztette az oltárra, ahhoz hasonlóan, ahogyan egy ember lélegzetével beszívja, majd újra kileheli a levegőt. Bár az áldozati adományok az emberi szem számára most is a kenyér és bor színét mutatták, mégis valóságos hússá és valóságos vérré változtak. Ezért azonnal meg is jelentek a szemem előtt, mint valami tükörben Megváltónk születésének, szenvedésének, eltemetésének, föltámadásának és mennybemenetelének képei, Isten egyszülött Fiának földi élete. Amikor azonban a pap az ártatlan bárányról szóló éneket énekelte: „Agnus Dei, qui tollis peccata mundi”, és a szentáldozás fogadására készülődött, akkor a tüzes villám visszavonult. A menny bezárult, de bensejéből hangot hallottam: „Egyétek és igyátok az én Fiam testét és vérét, hogy Éva bűne eltöröltessék és be-menjetek jogos örökségetekbe.”

Forrás: BINGENI SZENT HILDEGÁRD, *Scivias – Wisse die Wege* (átdolg. Böckeler, M.), Salzburg 1981, 192k.

3. Assisi Szent Ferenc (1182–1226)

Szent Ferencet azért választottuk, mert a legtöbb ember azt hiszi, hogy az ő legfontosabb témája a szegénység, pedig valójában nem ez, hanem az Eucharisztia, amely kiemelkedő szerepet kapott prédikációiban. Ez

látható mind az írásban ránk maradt *Intelmekben* (1.), amelyek a szóbeli útmutatásokat tükrözik, mind a különböző címzetteknek írott *Leveleiben*. Ferenc mindig újra figyelmeztet és kér, hogy tisztelettel bánjunk a legszentebb szentséggel, különösen, ami a méltó őrzését illeti. Mint Krisztus közelségének számos misztikus megtapasztalásának kegyelmével megajándékozott, Ferenc hangsúlyozza *Testamentumában*, hogy az Oltáriszentségben Krisztus az ő legtöményebb jelenlétét ajándékozza nekünk. A szent tisztelete az egyházi papi szolgálat iránt az Oltáriszentség iránti szeretetben gyökerezik, hasonlóan Sienai Szent Katalinhoz.

A nagy testamentum [Test]

⁶Azután egyházi rendjükre való tekintettel olyan határtalan bizalmat adott nekem az Úr és ad szüntelenül papjai iránt, kik a római Szentegyház szabályai szerint élnek, hogy, még ha üldöznének, akkor is csak hozzájuk menekülnek. ⁷És ha akkora bölcsességgel rendelkeznek is, mint Salamon, és szegényes papokkal találkoznék a világban, akaratom ellenére semmiképpen sem akarnék plébániájuk területén prédikálni. ⁸És úgy akarom tisztelni, szeretni és becsülni őket és a többieket, mint uraimat. ⁹És nem akarom észrevenni rajtuk a bűnt, mivel Isten Fiát szemlélem bennük, s ezért uraim ők. ¹⁰És ezt azért teszem, mert Isten magasságbeli Fiából testi szemeimmel itt e földön semmi mást nem látok, mint szentséges testét és szentséges vérét; ezt pedig ők érintik kezükkel és másoknak is ők szolgáltatják ki. ¹¹Ezért óhajtom, hogy mindenekfölött becsüljék, tiszteljék, és méltó helyen őrizzék ezeket a szentséges titkokat.

Forrás: LEHMANN, L. (Hg.), *Das Erbe eines Armen. Franziskus-Schriften*, Kevelaer 2003, 75k. (magyar fordítás: Balanyi György, forrás: ferencsek.hu).

4. Nagy Szent Gertrúd (1256–1301/02)

A helftai kolostor szellemisége virágkorában elsősorban a liturgiából merített: ez a Krisztussal való találkozás kivételezett helye. Nagy Gertrúd és Mechtild von Hakeborn misztikus megtapasztalásai a Szentírás egy igéjétől vagy valamely más, a liturgiában használt szövegtől lobbantak

fel, vagy a szentségek ünnepléséből indultak ki. Ezek között az Eucharisztia ünneplése és az áldozás, amelyekre Helftában nyilvánvalóan gyakrabban került sor, mint másutt, központi jelentőséggel bír. Itt tapasztalják meg Krisztus hűséges barátságát és személyes szeretetét hívei iránt.

Legatus divinae pietatis, III. könyv

Egyesülés Krisztus odaadásával

Egy alkalommal, amikor Úrfölmutatáskor Gertrúd följánlotta a Szent Ostyát az Atyaistennek, engesztelésül minden bűnéért és mulasztásáért, látta, hogy lelke az isteni Fölség színe előtt úgy áll, mint aki részesül abban a tetszésben, melyben Jézus Krisztus, az Atya dicsőségének fénye és képmása, a makula nélkül való Bárány, aki az emberiség üdvéért ugyanabban az órában följánlotta magát az oltáron mennyei Atyjának. Jézus Krisztusnak legártatlanabb embersége érdemeiért az Atyaisten Gertrúdot is minden büntől tisztának és szeplőtelennek látta. Legfönsége-sebb istensége által pedig úgy gazdagította és úgy fölékesítette Gertrúd lelkét mindazokkal az erényekkel, melyekkel szent embersége mintegy virágba borította istenségét.

Midőn Gertrúd tehetségéhez mérten mindezekért hálát adott az Úrnak, isteni jósága leereszkedett hozzá, s a következő fölvilágosítást nyerte az Úrtól: Valahányszor áhítattal van jelen valaki a szentmisén, s az Úrra irányítja figyelmét, aki ott a Szentségben a mindenség üdvösségéért föláldozza magát, az ilyenre valóban kegyes szemmel tekint az Atyaisten azért a tetszésért, melyet a Szent Ostya bemutatásában talál. Hasonlóan ahhoz, aki sötétségből a napfényre lép, s azonnal egészen megvilágosodik. Erre Gertrúd ezt a kérdést intézte az Úrhoz: „Vajon Uram, ha valaki vétekbe esik, elveszti-e ezt a boldogságot, mint ahogy a fény kedves világosságát elveszti az, aki a verőfényről visszatér a sötétségbe?” Az Úr így felelt: „Nem! Ámbár a vétkes az isteni engesztelődés világosságát saját magára egy kissé elhomályosítja, az én jóságom (pietas) mégis mindig megőrzi benne annak a boldogságnak nyomát az örök életre. Ezt azután annyiszor gyarapíthatja, ahányszor azon igyekszik, hogy áhítattal hallgasson szentmisét.”

Szeretetteljesen befogadni a vendéget

Egy nap a szentáldozás után Gertrúd azon gondolkozott, mily nagy gondal kell őrizni a nyelvet, amely a többi tagok közül kiváltképpen veszi magához Krisztus drágalátos titkait. Erre a következő hasonlatban nyert oktatást: „Ha valaki nem őrzi meg nyelvét a hiú, hamis, csúnya, megszóló, zúgolódó és más efféle beszédektől, és bűnbánat nélkül járul a szentáldozáshoz, oly módon fogadja Krisztust, mintha valaki a vendéget beléptekor a szemöldökfában fölhalmozott kövekkel borítaná el, vagy kemény husággal ütné fejbe.” Aki ezt olvassa, mélységes részvétellel gondolja meg, hogyan illik ez a valóság ahhoz a nagy jószághoz, s miért üldözzük oly kegyetlenül azt, aki az emberiség üdvösségéért oly szelíden jön hozzánk. Ugyanez áll más egyéb bűnről is.

Megajándékozott és méltóvá tett

Gertrúd egy másik napon szintén áldozni akart, de nem érezte magát méltóan készülni. Mivel az idő közeledett, így szólította meg lelkét: „Lásd, a Völegény már hív. De hogyan mégy elébe, mikor nem vagy illendően fölkesítve érdemekkel?” Eközben mindjobban meghányta-vetette érdemtelenységét s minden reményét az Úr jószágába helyezve, így szólt magában: „Mit használ halogatnom a dolgot? Hiszen saját igyekezetemre hagyva ezer esztendeig se tudnék méltóan elkészülni rá. Inkább alázatossággal és bizalommal megyek feléje. És ha messziről meglát, szeretetében lesz ereje elém küldeni azt, ami által elkészülök s méltóan jelenhetek meg előtte.” Ily szándékkal haladt előre, eközben lelki szejmeit állandóan a maga rútságára s rendetlen viseletére függesztette.

Mikor egy kissé előrejutott, megjelent neki az Úr s részvétellel, sőt szeretettel tekintett rá. Méltó fölkészülésére elébe küldte a maga ártatlanságát, hogy őt vele fehér és puha vászonként betakarja. Hasonlóképpen aláztatosságát, hogy vele, ily méltatlan teremtménnyel egyesülni kegyeskedik, ezért aláztatosságával mint violaszínű ruhával felöltöztesse. Azután reményét, mellyel forrón vágyakozik Gertrúd lelke boldogítására, ezért őt zöld színnel ékesíti. Szeretetét, melyet Gertrúd lelke iránt érez, hogy őt arany színű köpenybe takarja. Örömet, melyet Gertrúd lelkében talál, hogy azt

mint drágakövekkel ékes koronát fejére helyezze. Végezetül, hogy föl-saruzza, bizodalját, mellyel kegyességében a gyöngye emberi természetre támaszkodik, mivel gyönyörűségét találja az emberekkel való társalkodásban. Ilymódon Gertrúd méltóképpen jelenhetett meg az Úr előtt.

Midőn a szentáldozás után magába merült, az Úr pelikán alakjában mutatta magát neki úgy, ahogy festeni szokták: amint csőrével átszúrja szívét. Ennek láttára Gertrúd csodálkozva kérdezte: „Mire akarsz, Uram, ezzel a hasonlattal oktatni?” Az Úr felelte: „Hogy fontolóra vedd, mily megfoghatatlan szeretet indít rá, hogy e fölséges ajándékot neked adjam. S ha nem volna illetlen azt mondani, később volnék halott maradni ez ajándék után, mintsem hogy ez ajándékot a szerető lélektől megvonjam. Ezért fontold meg, hogy ezen ajándék vételével mily egyedüli módon táplálkozik lelked az örökké megmaradó életre. Éppen úgy, mint ahogyan a pelikánfiókák táplálkoznak az anyai szív véréből.”

Igazságosság és irgalom

Egy nap az isteni igazságosságról szólt a prédikáció. Ez oly hatással volt Gertrúdra, hogy félelmében nem mert az isteni Szentséghez járulni. Azért az Isten jósága a következő szavakkal bátorította őt: „Ha lelki szemeiddel nem tekintesz kegyes voltomra, melyet oly sokféle módon tanúsítottam irántad, legalább testi szemeiddel nézd, mily kicsi kehelybe zárva közeledem feléd. Vedd biztosra, hogy igazságosságom szigorát éppúgy zárja körül irgalmam szelidsége, melyet ezen Szentség nyújtásával az emberi nem iránt tanúsítok.”

Tisztelet és bizalom: Kiegészítés a misztikus testben

Gertrúd egyszer meglátta, hogy az egyik nővér nagyon bátortalanul járul az életadó Szentség vételéhez, azért mintegy méltatlankodással fordult el tőle. Az Úr azonban szemrehányást tett neki: „Nem tudod, hogy nem kevésbé illet meg engem a hódoló tisztelet, mint az édes szeretet? De mivel az emberi gyarlóság egy buzdulatban nem tudja mind a kettőt megtenni, azért illő, hogy azok közül, kik egymásnak tagjai, az egyik a másik útján pótolja azt, amiből neki kevesebb jutott. Ha valaki a szeretet édességének hatása alatt kevesebb tiszteletet tanúsít, örüljön, hogy érte eleget tesz az,

akinek figyelme inkább a tiszteletre irányul. Ez viszont óhajtsa, hogy amaz az isteni kenet vigasztalásában részesüljön.”

(n.20) Midőn hasonló okból ismét félénknek látott egy másik nővért és érte imádkozott, az Úr ezt felelte neki: „Szeretném, ha választottaim nem gondolnának engem olyan kegyetlennek, hanem abban a hitben élnének, hogy jól, sőt nagyon jólesően veszem tőlük, ha saját költségükön tesznek nekem valami szolgálatot. Így saját költségén mutat be áldozatot az Istennek az, aki bár nem tapasztal magában érezhető áhitatot, mindazáltal imádsággal, térdhajással s hasonlókkal szolgál neki s bízik Isten jó-ságában, hogy ezt kegyesen fogadja tőle.”

Szeretettől aléltnan

(IV,8) Szentmise közben a secreta alatt, Úrfölmutatás előtt, megjelent Gertrúdnak az Úr Jézus, mintha végvonaglásban feküdt volna és annyira elerőtlenedve, hogy szíve az önkívületig megindult. Mikor ebben a végső nyomorúságban ott feküdt az Úr mindaddig, amíg a konvent az áldozáshoz járult, Gertrúd ekkor valami csodálatos látomásban látta, hogy a pap fölemelte az Urat, aki testmértéke szerint nálánál nagyobb volt és vitte Őt, akit nemcsak hordozott, hanem aki hatalmának igéjével mindent föntart. Midőn Gertrúd ezt részvétől meghatva szemlélte, megértette, hogy a mindenható Isten Fiában megmutatott gyöngeség annak a szeretetnek hatalmas erejét fejezte ki, amellyel ez a mi szeretetreméltó Benjaminunk kiüresítette magát annak a vágyódásnak gyönyörűségétől, hogy a neki annyira kedves lelkekkel a szentáldozásban egyesüljön. Azért mintha élettelen volna, aki saját erejét nem használhatja, a papnak kezei illetik és hordozzák őt.

Forrás: SZENT GERTRÚD, *Az isteni szeretet követe* (ford. Dombi, M.), Szent István Társulat, Budapest 1939.

5. Sienai Szent Katalin (1347–1380)

Sienai Szent Katalin domonkos rendi apáca volt, aki nagyon sokat tett az egyház megújításáért. Katalin életében és üzenetében az Oltáriszentség kiemelkedő helyet kap, sőt talán a központi helyet tölti be. Az egyház

szeretetreméltóságát és papjainak méltóságát Katalin szerint ez a kincs, „a vér szentsége” alapozza meg. Őt magát több rendkívüli tapasztalattal ajándékozta meg az Úr ehhez a szentséghez kapcsolódóan; kortárs életrajzírói beszámolnak erről, és ő maga is említ egy eucharisztikus látomást fő művében, a *Diálogo*sban, „Beszélgetések Isten gondviseléséről”. Isten szavai azonban hangsúlyozzák, hogy Krisztus jelenléte a szentségben egyedül a hit, a vágyakozás és a szeretet számára elérhető, nem a testi érzékelése számára (a megfogalmazás erősen emlékeztet az „*Adoro te devote*” imára: „*Látás, ízlés, érzék megcsalódhatik*”). E jelenlét „észlelése” a „*lélek szemével*” történik (*l'occhio dell'intelletto*), azaz a hit (a felismerés erejének „pupillája”) által megnyitott felismerés erejével. A fejtegetéseiben egy fontos megkülönböztetés tükröződik, amely Ágostonra vezethető vissza és a szellemi-lelki teológia közös kincsévé vált: egy Istentől érkező látomás mutatkozhat 1. a testi érzékelés számára, 2. a képzelet vagy képzelőerő számára (belső képben, ébren vagy álomban) és 3. a belátás (*intellectus*) számára. Ha az emberi belátást nem érinti – tehát csak külső vagy belső képet szemlél –, akkor a látomás keveset vagy semmit sem használ; szükséges ugyanis az értelmezése. Ezen kívül az ilyen látomások, különösen is azok, amelyek a képzeletben mutatkoznak, sok csalódásnak adhatnak teret, mind eredetüket (esetleg egyszerűen képzelődésből származik) mind jelentésüket és céljukat illetőleg. Egyedül a tiszta belátást – amelyet az egyértelmű, világos mivolta és ajándék jellege miatt „látomásnak” neveznek – nem veszélyezteti az ilyen csalódás. Ezért kifejezetten hangsúlyozzák, hogy a hiten alapuló világosság „elsődleges” (*il principale vedere*) az olyan víziókkal szemben, amelyek a testi vagy belső érzékeket érintik.

Diálogo 110

Az Oltáriszentség mint „nap” és tűz; a befogadó helyzete

Egyszülött Fiam teste nap. [...] [A kimaradt részben a hasonlat: a nap nem választható el a fényétől, a hőjétől, a színétől, hanem mindez egy (a szerk.)]. Ezért nem kaphatjátok a Testét anélkül, hogy ne kapnátok vele együtt a Vért is, sem a Vért nem kaphatjátok a Megtestesült Ige Lelke nélkül, sem a Lelket és a Testet az Én Istenségem, az örök Isten Istensége nélkül, hiszen egyik sem választható el a másiktól. [...]

Az Ige, a Nap, az Én Egyszülött Fiam, nem szakad el Tőlem, az örök Atyától, a Naptól, jóllehet a szent Egyház misztikus testében kiszolgálják mindazoknak, akik fogadni akarják, hanem egész marad; és ti az egész Istent és egész Embert birtokoljátok...

Így tehát, ebben az édességes Szentségben a kenyér fehérsége alatt az egész isteni lényeket fogadjátok. És miként a napot nem lehet megosztani, ugyanúgy az egészen Isten és egészen ember nem osztható meg az ostya fehérségében. Jóllehet az ostyát megtörik, mégis, ha ezer morzsát is törnének belőle, mindegyikben jelen van Krisztus, az egész Isten és egész ember, miként darabokra törhető a tükör, de a kép, mely benne látható, nem oszlik szét. Vagy amint a tűzzel is ugyanígy van a következő példa szerint. Ha neked volna világosságod, és az egész világról hozzád jönnének, hogy fényt gyűjtsanak a te világosságodról, világosságod – bár egészen átvették – nem csökkenne ettől.

Ha sokan visznek gyertyát és egyikük gyertyája egy uncias, a másiké kettő vagy hat, s van, akié librás vagy még több, s valamennyien egy lánghoz járulnának, hogy meggyűjtsák gyertyáikat: igaz, hogy minden gyertyában – akár kicsi, akár nagy – a teljes világosságot látnád [...]. Mindazonáltal úgy ítélnéd, hogy akinek egy uncias gyertyája volt, az kevesebb világosságot kapott, mint az, aki egy librás gyertyát hozott. Ugyanez történik azzal, aki e Szentséget fogadja. Hozza az ember a maga gyertyáját, a szent vágját, amellyel veszi és fogadja ezt.

Ez a gyertya önmagában nem ég, hanem csak a Szentség fogadásában gyullad meg. „Nem ég” mondom, mert ti magatoktól semmi vagytok. Az igaz, megkaptátok Tőlem az anyagot, mellyel fogadhatjátok és táplálhatjátok magatokban ezt a világosságot: ez az anyag a szeretet, hiszen én szeretetre teremtettelek benneteket, és így nem tudtok szeretet nélkül élni.

A lét, melyet szeretetből kaptatok, a szent Kereszttségben, azaz a Vér erejében megkapja a jó felkészültséget; más módon ugyanis nem részesülhetnétek ebből a világosságból, hanem olyanok volnátok, mint a bél nélküli gyertya, mely nem tud égni, és nem tudja magába fogadni a világosságot. Ilyenek vagytok ti, ha nem fogadjátok lelketekbe a szentséges hitet, amely e világosságra gyullad, azzal a kegyelemmel együtt, melyet a szent Kereszttségben fogadtok lelketekbe; [...] Annyira részesültök e világosságból (azaz a kegyelemből, melyet e Szentségben fogadtok), amekkora szent vággyal készültetek fogadására. Ha pedig valaki ehhez az egész

Szentséghez halálos bűnnel járulna, nem nyerne Tőle kegyelmet, jóllehet, ténylegesen fogadja a teljes Istent és Embert.

Tudod, milyen az a lélek, aki méltatlanul fogadja Őt? Olyan, mint a vizes gyertya, amely nem tud mást, mint sercegni, amikor tűzhöz érintik; [...] Ez a lélek pontosan úgy viselkedik, mint ez a gyertya: magába fogadta a bűn vizét, és az eláztatta benne a kegyelem világosságának kanócat, melyet a szent Kereszttségben kapott. És nem szárította ki bűneinek meggyónásával a szent töredelem tüzeinél, hanem odament az oltár asztalához, hogy fogadja ezt a világosságot – azonban csak külsőleg, de nem a Lélek szerint.

Dialógus III

Krisztus rejtettsége a Szentségben; lelki érzékek a hitből, vágyakozás és szeretet:

„Ó drága leányom, nyisd fel jól az értelem szemét, hogy meglásd szeretetem mélységét. Nincs olyan értelmes teremtmény, akinek szíve ne oldódna fel a szeretet érzésétől, amikor egyéb jótéteményeim között meglátja azt, amit ebben a Szentségben kaptatok.

Drága leányom, miféle szemmel kell néznetek, látnotok és érintenetek ezt a misztériumot? Nem csupán a test látásáról és tapintásáról beszélék, mert e Szentséggel kapcsolatban az összes testi érzékek felmondják a szolgálatot. A szem nem lát mást, mint a kenyér fehérségét; a kéz nem tapint egyebet, mint a kenyeret; az ízlés csak a kenyér ízét érzi; így tehát a test durva érzékei megtévednek, a lélek érzéke azonban nem csalódhat, ha maga is így akarja, azaz, ha a hitetlenséggel nem akarja eldobni magától a szentséges hit világosságát.

Mi az, ami ízeleli, látja és érinti ezt a Szentséget? A lélek érzékei. Miféle szemmel látja? Az értelem szemével, ha benne van a szentséges hit pupillája. E szem abban a fehérségben az egész Istent és egész Embert látja: az emberi természettel egyesült isteni természetet, Krisztus testét és véréit; a testtel egyesült lelket és az én oszthatatlan isteni természetemmel egyesült testet és lelket.

Így nyilvánítottam ki neked szinte életed kezdetén, ha jól emlékszel, és nem csupán értelméd szemének mutattam meg, hanem testi szemednek is;

bár az a nagy világosság miatt elveszítette látását, és nem maradt számodra más, csak az értelem szeme. Azért mutattam meg, hogy megvilágosítsalak a támadással szemben, mivel az ördög e Szentséggel kapcsolatosan támadott. Megvilágosítottalak, hogy növekedj a szeretetben és a szentséges hit világosságában.

Emlékszel, egy kora reggel a templomba mentél, hogy misét hallgass, miután éjszaka az ördög megkínzott, és megálltál a Megfeszített oltára előtt. A pap a Mária-oltárhoz ment, de te ott maradtál a helyeden, hogy szemléld a magad nyomorúságát – mert féltél, hogy megbántottál engem a zaklatásokkal, melyeket az ördög okozott neked – és szemléld szeretetem érzését, amely arra méltatott, hogy misét hallgathass, hiszen méltatlannak tartottad magad arra, hogy belépj az én szent templomomba.

Mikor a szolgál a konszekrációhoz ért, te fölemelted a szemedet, s közben ő a konszekráció szavait mondta, én megmutattam teneked magam. Láttad, hogy szívémből fény árad mint napsugár, amely a napkorongból jön ki, anélkül, hogy eltávolodna magától a korongtól. Ebben a fényben jött egy galamb, amely egy volt a fényvel, és az ostya fölött ragyogott a konszekráció szavainak erejéből, melyet a szolgál mondott. Mivel testi szemednek nem volt ereje ahhoz, hogy elviselje ezt a fényt, csak az értelem szemében maradt meg a látás, amellyel a Háromság mélységét, Krisztust láttad és ízlelted: az egészen Istent és egészen Embert, amint el volt rejtve és fátyolozva a fehérség alatt. Sem a fény, sem az Ige jelenléte, melyet értelmileg láttál a fehérségben, nem vették el a kenyér fehérségét, egyik nem akadályozta a másikat. [...]

Minek látása maradt meg? Az értelem szeméé; amely szemben a szentséges hit pupillája van. És ez az a szem, amelyben az alapvető látásnak lennie kell, mert ez a látás nem csalódhat. Ezzel kell tehát néznetek e Szentséget.

És mi az, ami érinti? A szeretet keze. Ezzel a kézzel lehet megérinteni azt, amit a szem meglátott és megismert ebben a Szentségben. A hit által érinti meg az ember a szeretet kezével, szinte megbizonyosodván arról, amit a hit által látott és értelmileg megismert.

És mi az, ami ízleli? A szent vágy ízlelése. A test ízlelése a kenyér ízét érzi, a lélek ízlelése azonban, ami a szent vágy, Krisztust, az Istent – és Embert ízleli. [...]

Dialógus 112

Hatások

[A lélek] amikor ezt a Szentséget veszi, Bennem van és Én őbenne; amint a hal van a tengerben és a tenger a halban, úgy vagyok Én a lélekben és a lélek Énbennem, a csendes óceánban.

[...] azután is, hogy a kenyér színe megemésztődött, bennetek hagyom kegyelemem lenyomatát, mint ahogy a pecsét hátrahagyja lenyomatát a meleg viaszon [...] Ugyanígy marad hátra a lélekben a szentség ereje, azaz bennetek marad az isteni szeretet melege, a Szentlélek kegyessége. Bennetek marad Egyszülött Fiam bölcsességének világossága [...], visszamarad a lélekben az erősség, mert a lélek az Én erősségemből és hatalmamból részesül.

Dialógus 113

A papok méltósága

Ó drága leányom, mindezt azért mondtam neked, hogy jobban megismerd a méltóságot, melybe szolgálómat (ministri) helyeztem, s jobban bánkódj nyomorúságuk miatt. Ha ők maguk ügyelnének méltóságukra, nem feküdnének a halálos bűn sötétségében, sem lelkük arcát nem mocskolnák be. És nemcsak azt kell észrevenni, hogy megbántanak Engem és a maguk méltóságát, hanem azt is, hogy ha odaadnák a testüket, hogy elégjen, akkor sem tudnának megfelelő ellenszolgáltatást adni ekkora kegyelemért és ily nagy jótéteményért, melyet kaptak, hiszen ebben az életben nem juthatnak nagyobb méltósághoz. Minden lélektől tisztaságot és szeretetet kívánok, azaz, hogy szeressen engem és a felebarátját, legyen segítségére abban, amiben tud, és szolgálja őt imádsággal; s valamenynyien egyesüljenek a szeretetben. De sokkal inkább megkívánom szolgálóimtól a tisztaságot és szeretetet irántam és a felebarát iránt, mivel ők az Én egyszülött Fiam Testét és Véréét szolgáltatják ki; és a szeretet tüzevel és a lelkek üdvösségének éhségével kell ezt tenniök. [...]

Dialógus 116

Tisztelettel legyetek irántuk – nem az ember, hanem az erő iránti tiszteletből, melyet Én adtam nekik. [ők, amikor konszekrálnak, az én Fiamnak, Krisztusnak személyét öltik magukra] Senki sem mentegetőzhet: „Én nem teszek jogtalanságot, mert nem a szent Egyház ellen lázadok, hanem csak a gonosz pásztorok bűnei ellen.” Az ilyen a saját fejére hazudik, s mivel megvakította az önszeretetet, nem is látja; azaz jól látja, de azt a látszatot kelti, mintha nem látná, hogy így palástolja lelkiismeret-furdalását. [...] Megmutatják, mennyire kevésre becsülik a kincset, amelyet lelkük élete és üdvössége érdekében adtam.

Dialógus 117

S a legrosszabb, hogy szolgálaim hibáinak köpönyegével akarják palástolni és eltakarni a saját bűneiket: nem gondolván arra, hogy nem tudnak olyan köpönyeget készíteni maguknak, amin át ne látna az Én szemem.

Dialógus 142

A szentségek lelkiek, és a léleknek adattak, jóllehet kiszolgáltatásuk a test eszközével és segítségével történik. A szentségi cselekedet azonban önmagában nem adna a léleknek kegyelmi életet, ha az nem készülne fel arra, hogy lelki, szent és igaz vágyakozással fogadja a szentségeket.

Forrás: S. CATERINA DA SIENA, *Il Dialogo della Divina Provvidenza* (a. c. di Cavallini, G.), Edizioni Cantagalli, Siena 1995. Magyar kiadás: SIENAI SZENT KATALIN, *Dialógus* (ford. CSERTŐ, Gy.), Paulus Hungarus – Kairosz, Budapest 2003².

6. Avilai Nagy Szent Terézt (1515–1582)

Avilai Szent Terézt azért választottam, mert ő a kontemplatív imádság egyik nagy mestere, egyháztanító. Avilai Teréz számára is különös jelentősége volt az Eucharisztia szentségének szellemi élete kezdetétől fogva egészen „szellemi menyegzőjéig”, amelyben jellemző módon az áldozás után volt része (Belső várkastély VII,2). Önéletrajzában Teréz leírja

a belső nyomorúság és sokféle nehézség idejét, amelyet rendi életének első szakaszában kellett kiállnia. „*Gyakran – szinte mindig vagy legalább többnyire – megnyugodtam az áldozás után. Időnként már akkor, amikor közeledtem a szentséghez, lelkileg és testileg mindjárt olyan jól éreztem magam, hogy csak csodálkozom*” (Vida XXX, 14; lásd még XXXVI, 8k.). Teréz rendkívüli módon is megtapasztalta Krisztus jelenlétét (XXXVIII, 19: „*gyakran még azt is akarja az Úr, hogy megpillantsam őt az ostyában*”), amikor azonban ennek a jelenlétnek a valóságát hangsúlyozza, akkor nem misztikus tapasztalatára hivatkozik, hanem a hitre, amely felülmúlja a szubjektív tapasztalatot. A „*Tökéletesség útja*”-ban, amely lényegében a *Miatyánk* magyarázata, Teréz a kenyér-kérés után – amelyet, akárcsak az elterjedt hagyomány, az eucharisztikus kenyérré vonatkozó kérésként értelmez – ad néhány szellemi útmutatást nővértársainak a szentség befogadására.

Élet

(30,14) *Gyakorta – szinte mindig, legalábbis többnyire – megnyugodtam a szentáldozás után. Időnként, ahogy az [oltári]szentséghez közeledtem, lelkileg és testileg mindjárt olyan jól éreztem magam, hogy csak csodálkozom.*

(38,19) *Amikor a szentáldozáshoz mentem és arra a mérhetetlen fenségre gondoltam, amelyet megpillantottam, azután pedig szemléltem, hogy ő az, aki a legszentebb Oltáriszentségben jelen van (gyakran azt is akarja az Úr, hogy megpillantsam őt az ostyában), beleborzongtam és egészen megsemmisültem. Ó, Uram, ha el nem rejtenéd nagyságodat, ki merészelne akkor olyan gyakran Hozzád jönni...*

A tökéletesség útja

6. [...] *ha már a testi szemeink nem gyönyörködhetnek látásában, mivel annyira be van burkolódzva, legalább a lelki szemeink előtt lebbentse fel a fátyolt és mutassa meg magát nekünk. Ez azután egészen más élelem! Csupa élvezet és gyönyörűség, amely igazán fenntartja az életet.*

7. *S azt hiszitek talán, hogy ez a szentséges eledel nem táplálja még ezt a mi testünket is, s hogy nem kiváló orvosság egyúttal a testi bajok ellen? Én tudom, hogy az, s ismerek valakit, aki nagyon beteg szokott lenni s akinél, mikor olykor nagy fájdalmai voltak, ezek a szentáldozáskor mintegy varázsütésre szűntek meg úgy, hogy utána egészen jól érezte magát. Ez nagyon gyakran megesett vele és pedig szembeszökő betegségek alkalmával, amelyeknél, nézetem szerint, a képzelődés lehetősége ki volt zárva. Mivel azonban közismert dolog, milyen csodálatos hatást gyakorol ez a szentséges kenyér azokra, akik azt méltón veszik magukhoz, nem akarok több ilyesmit említeni. Pedig az illető személyről még sok hasonlót mondhatnék, mert volt alkalmam ilyenekről értesülni, s tudom, hogy nem hazugság. Az is igaz azonban, hogy az Úr nagyon eleven hitet adott neki, s ha olykor mások azt mondogatták előtte, mennyire szerettek volna akkor élni, amikor a mi kincsünk, az Édes Jézus a földön járt: ő nevetett magában, mert arra gondolt, mit akarnak többet annál, hogy az Oltáriszentségben éppúgy közöttünk van, mint akkor volt.*

8. *Azt is tudom az illetőről, hogy évek hosszú során keresztül, bár nem élt valami tökéletes életet, valahányszor a szentáldozáshoz járult, egészen úgy érezte, mintha testi szemével látná az Urat, amint belép a házába. S mivelhogy eleven hittel hitte, hogy az Úr csakugyan bejön ilyenkor az ő szegényes hajlékába, tőle telhetőleg igyekezett kiűzni a fejéből minden szórakoztató gondolatot, hogy az Úrral együtt ő is bemehessen.*

Törekedett összeszedni érzékeit, hogy valamennyien felfogják ezt a nagy jótéteményt, akarom mondani, ne zavarják a lelket annak megértésében. Odaképzelte magát az Úr lábához, s úgy sírt szent Magdolnával, mintha csak testi szemével látná őt a farizeus házában. S még olyankor is, amidőn nem érzett áhítatot, hite biztosította őt arról, hogy az Úr igazán ott van.

9. *Valóban, hacsak nem akarunk oktalanok lenni és lemondani eszünk használatáról, lehetetlen kételkednénk. Mert ez nem képzeletünk működése, mint amikor szemünk elé állítjuk az Urat a kereszten függve, vagy pedig kínszenvedésének valamelyik más jelenetében. Mindez most történik és tökéletes valóság, nem kell valahová, messze távolba mennünk, hogy megkeressük őt. [...]*

11. [...] Mert, ha azt látja, hogy valakinek haszna van belőle, annak Ő úgymint megmutatja magát. Nem a testi szemek látják ugyan meg Őt, de van annak sok útja-módja, hogy nagy belső érzelmek és más ilyenek révén meglássa Őt a lélek. Maradjatok szívesen Ővele, s ne mulasszatok el olyan jó alkalmat, amilyen a szentáldozást követő óra, hogy eléje terjesszétek ügyeiteket. [...]

12. [Ha az áldozás után] Krisztus Urunk képmását szükségesnek tartanátok, úgy vélem, oktalanság volna eltávozni az Ő jelenlevő személyétől és az arcképet nézni. Vagy talán nem volna együgyűség részünkről, ha egy szeretett, jó barátunktól volna arcképünk, s mikor ő személyesen látogatna meg bennünket és beszélni akarna velünk, mi elfordulnánk tőle, az arcképet nézegetnék és azzal beszélénk?

13. Midőn tehát magatokhoz vettétek az Urat s az ő saját személye van előttetek, jól teszitek, ha behunyjátok testi szemeiteket, tágra nyitjátok lelketek szemeit és belenéztek szívetekbe. Mint mondom és ismételve mondom és számtalanszor szeretném ismételni: ha ezt megszokjátok, ha igyekeztek olyan rendben tartani lelkiismereteket, hogy gyakran áldozhassatok, nem is fog olyan nagyon álruhába öltözöttek hozzátok jönni, hanem teljesíti szívetek vágyát, hogy láthassátok és sokféle módon fogja magát kinyilvánítani. Ha pedig a vágyatok eléri a megfelelő fokot, egészen is megmutatja magát nektek.

Forrás: *Weg der Vollkommenheit*, übers. im Karmel Hauenstein, Leutesdorf 1992, 174–177.